

160-РІЧНИЙ ЮВІЛЕЙ ДМИТРА БАГАЛІЯ

КАРАЗИНСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КЛАСИКА, ЩО ВИПЕРЕДЖАЄ ЧАС

Український історик і громадський діяч Дмитро Іванович Багалій народився 7 листопада (26 жовтня) 1857 року в Києві в сім'ї ремісника. Спочатку Дмитро Багалій успішно навчався у приходській школі (1865–1868), потім у прогімназії на Подолі (1868–1872) та у 2-й Київській гімназії (1872–1876). Далі він став студентом історико-філологічного факультету Київського університету Св. Володимира (1876–1880). Великий вплив на формування професійних здібностей Дмитра Багалія мав його науковий керівник, український історик, археолог, археограф Володимир Боніфатійович Антонович. Доля розпорядилася так, що юнак другий семестр першого року навчання (1877) закінчував у Харківському університеті, з яким через деякий час назавжди буде пов'язано життя Дмитра Івановича. 1880 року молодий фахівець закінчив Київський університет Св. Володимира і був залишений стипендіатом для підготовки до одержання професорського звання. Того ж року він вступив до Київської громади. З 1883 року історик входив до Товариства Нестора-літописця.

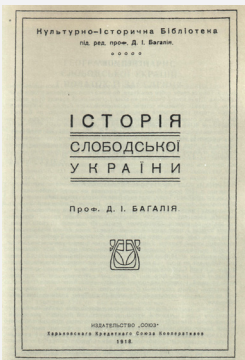
Після захисту магістерської дисертації у вересні 1882 р. молодий учений почав працювати на посаді приват-доцента на кафедрі російської історії Харківського університету. Після захисту докторської дисертації в Московському університеті, Дмитро Іванович Багалій був призначений екстраординарним професором Харківського університету. Його заслуги були високо оцінені університетською спільнотою, як наслідок у квітні 1906 року Дмитра Івановича Багалія обрали ректором Харківського університету, посаду якого обіймав до листопада 1911 року. У березні – липні 1906, жовтні 1906 – липні 1907, жовтні 1911–1914 рр. учений обирався членом Державної Ради. У надзвичайно складні роки Першої світової війни, Дмитро Іванович Багалій працював міським головою Харкова (1914–1917).

Просвітницьку роботу Дмитро Іванович Багалій здійснював, беручи активну участь у діяльності Харківського товариства поширення в народі грамотності (член правління та голова видавничого комітету (1891–1904 рр.)), займався написанням енциклопедичного словника для самоосвіти людей «Народная энциклопедия научных и прикладных знаний» (у 14 тт., 1910–1912 рр.); Харківського історико-філологічного товариства (з 1883 р. завідував Історичним архівом ХІФТ).

Учений був одним із засновників та лекторів Вищих жіночих курсів трудящих жінок і Вищих медичних курсів у Харкові. Відома також визначна

роль ученого у створенні етнографічного та художнього музеїв у Харкові. Дмитро Іванович Багалій причетний до відкриття Харківської громадської бібліотеки (1886). Він був членом (з 1889 р.) та головою (1893–1905) правління Харківської громадської бібліотеки.

Наукова, педагогічна і громадська діяльність Дмитра Івановича Багалія продовжувалася у революційні часи. Так, 1917 р. він брав активну участь у роботі Харківської «Просвіти», зокрема читав публічні лекції українською мовою. У Києві науковець став одним із засновників Всеукраїнської академії наук (листопад 1918 р.), а після від'їзду Володимира Івановича Вернадського короткий термін виконував обов'язки президента ВУАН. У 1920-х рр. Дмитро Іванович очолював Укрцентрархів, працював в управлінні науки Наркомату освіти УСРР, викладав у Харківському і Полтавському інститутах народної освіти. З 1921 р. і до кінця свого життя Дмитро Іванович Багалій керував науково-дослідною кафедрою історії України при Харківському інституті народної освіти, (пізніша назва – Інститут історії української культури), а 1926 р. став першим директором Інституту імені Т. Г. Шевченка.

До сфери наукових інтересів Дмитра Івановича входила не лише історія, а й джерелознавство, історіографія, архівознавство, літературознавство. У працях «Очерки из истории колонизации степной окраины Московского государства» (1887), «История города Харькова за 250 лет его существования» (у співавторстві з Д. П. Міллером, 1905–1912 рр.), «Історія Слобідської України» (1918) Дмитро Іванович Багалій на основі широкої джерельної бази ґрунтовно дослідив регіональну історію України, а в роботах «Український мандрований філософ Гр. Сав. Сковорода» (1926), «Т. Г. Шевченко – поет пригноблених мас» (1931) – життєвий і творчий шлях українських діячів культури. Поза увагою вченого не була й роль Харківського університету в розвитку системи освіти і науки України – про них Дмитро Іванович писав у працях «Опыт истории Харьковского университета: по неизданным материалам» (т. 1–2, 1893–1904), «Краткий очерк истории Харьковского университета за первые сто лет его существования (1805–1905)» (у співавторстві з М. Ф. Сумцовим і В. П. Бузескулом, 1906 р.), «Историко-филологический факультет Харьковского университета за первые сто лет его существования (1805–1905)» (у співавторстві з М. Халанським, 1908 р.).

Дмитро Іванович Багалій був головою Підготовчого і наукового комітетів XII Археологічного з'їзду у Харкові (1902), головою наукового комітету XIII Археологічного з'їзду в Катеринославі (1905), склав програму археологічних розкопок Слобожанщини та карту археологічних пам'яток Харківської губернії.

Після революційних подій та встановлення радянської влади в Україні вчений підготував праці з історії декабристського руху в Україні, «Матеріали до біографії В. Б. Антоновича» (1929), «Нарис української історіографії» (вип. 1–2, 1923–1925) тощо.

Помер Дмитро Іванович у зрілому віці 9 лютого 1932 року в Харкові, де й похований.

